

Doc. GA29/CC28/REP/07/tr

KEİPA GENEL KURULU YİRMİ DOKUZUNCU OTURUMU

Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu

RAPOR*

“Bolonya Süreci ve KEİ Ülkelerinde Yükseköğretim Sistemlerindeki Reformlar”

Raportör: Sn. Namık DOKLE (Arnavutluk)

** 14 Haziran 2007 tarihinde Varna’da gerçekleştirilen Yirmi Dokuzuncu Genel Kurul tarafından onaylanan Metin.*

I. Giriş

1. Karadeniz bölgesinde, Karadeniz İşbirliği sürecinin insani ve kültürel boyutunun gelişimine bir katkı olarak, akademik, eğitimsel ve bilimsel işbirliklerinin geliştirilmesi, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Parlamenter Asamblesi'nin faaliyetleri arasında yer alan önemli konulardan biri olmuştur.

2. KEİPA, “KEİ Üye Devletleri Arasında Eğitimin İyileştirilmesine Yönelik İşbirliği” konulu 10/1995 sayılı Tavsiye Kararı'nda ilk kez, akademik eğitimlerin, diplomaların, derecelerin ve eğitimle ilgili diğer belgelerin tanınması ve denkliğine ilişkin ikili ve çok taraflı anlaşmaların düzenlenmesi hususunun irdelenmesi önerisinde bulunmuştur.

3. Asamble'nin “KEİ Üye Devletlerindeki Akademik Toplulukların İşbirliği ve Buna İlişkin Hukuki Çerçeve” konulu ve 27/1998 sayılı Tavsiye Kararı, ulusal parlamentoları ve hükümetleri, yüksek öğretim ünvanlarının karşılıklı olarak tanınması yoluyla Karadeniz bölgesindeki akademik hareketliliği teşvik eden ikili ve çok taraflı anlaşmaların imzalanmasını desteklemeye ve bu alandaki UNESCO ve Avrupa Konseyi konvansiyonlarına taraf olmaya davet etmiştir.

4. 31/1998 sayılı Tavsiye Kararı çok önemli bir konuyu – “KEİ Üye Devletleri tarafından Yükseköğretim Diplomalarının Karşılıklı Olarak Tanınması” ele almaktadır. Öğrencilerin, araştırmacıların ve eğitimcilerin hareketliliğinin artmasını sağlayan bu süreç, ülkelerimizdeki akademik topluluklar arasında faydalı sinerjilere yol açmakta ve Karadeniz İşbirliği süreci tarafından belirlenen hedeflere ulaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda KEİPA temsilcileri, KÜA (Karadeniz Üniversiteleri Ağı) toplantılarına aktif katılım sağlamıştır.

5. Avrupa açısından, 1999 yılında açıklanan Bolonya Süreci, 40 ülkenin kendi yükseköğretim sistemlerinin yapılarını birbiri ile kaynaşık şekilde reforma tabi tutacaklarına dair bir taahhüdü teşkil etmektedir.

6. KEİ üye devletlerinin yükseköğretim sistemlerini Avrupa Birliği ile uyumlaştırmasının getirdiği güçlükler dikkate alınarak, KEİPA Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu tarafından “Bolonya Süreci ve KEİ ülkelerinde yükseköğretim sistemlerindeki reformlar” konusunun 28. Toplantısının ana gündem maddesi olarak ele alınması kararlaştırılmıştır.

7. Rapora Ermenistan, Azerbaycan, Yunanistan, Romanya, Türkiye ve Ukrayna'nın ulusal delegasyonları katkıda bulunmuştur. Ayrıca, atıfta bulunulan dokümanlar, ilgili Avrupa Komisyonu'na Bolonya Süreci ile ilgili olarak iletilmiş olan ulusal raporlardan temin edilmiştir.

II. Bolonya Süreci'nin Öngördüğü Avrupa Yükseköğretim Alanına Doğru

8. Haziran 1999 tarihli Bolonya Deklarasyonu, Avrupa Yükseköğretiminin vatandaşlarımız ve diğer kıtalardaki vatandaşlar ve bilimadamları için daha uygun, daha rekabetçi ve daha cazip hale getirilmesi için gerçekleştirilmesi gereken bazı reformları uygulamaya koymuştur. Reforma o zaman da ihtiyaç olmuştur ve günümüzde hala ihtiyaç vardır zira Avrupa sistemi, başta Birleşik Devletler ve Asya olmak üzere, dünyadaki diğer yükseköğretim sistemlerinin gerisinde kalmaktadır.

9. AB bakış açısıyla, Bolonya Süreci Mart 2000 tarihinde uygulamaya konan daha kapsamlı Lizbon Stratejisi ile uyumludur. Avrupa Birliği Konseyi Barcelona’da, Mart 2002 tarihinde, Avrupa’nın eğitim ve öğretim sistemlerinin “dünyanın kalite referansı” haline gelmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Lizbon Stratejisi, AB Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından Brüksel’de, Mart 2005 tarihinde yeniden uygulamaya konmuştur.

10. Bolonya Süreci ile Aralık 2002 tarihinde başlatılan Mesleki Eğitim ve Öğretimde Avrupa çapındaki işbirliğinin arttırılmasına ilişkin Kopenhag Süreci arasında açık bir bağlantı bulunmaktadır. Komisyon, yeterliliklerin şeffaflığı (EUROPASS), Kredi Transferi, Kalitede Güvence ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (EQF) gibi önemli alanlarda her iki süreç arasında sinerjiler yaratmak üzere bazı girişimlerde bulunmuştur.

11. Komisyon, (yeterliliklerin şeffaflığını destekleyen) Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECTS) etiketinden (Avrupa yüksek öğretim sisteminin dünya çapında cazip hale getirilmesini destekleyen) “Erasmus Mundus” Programı’na kadar bir dizi farklı girişim aracılığıyla Bolonya Eylem planlarının çoğunu desteklemektedir. AB’nin eğitim konularına genel yaklaşımının bir parçası olan sözkonusu tedbirler ile –coğrafi açıdan daha geniş kapsamlı olan - Bolonya Süreci belirlenen hedeflerin çeşitli yükseköğretim sistemleri üzerinde gerçek anlamıyla uygulanmasına yönelik olanakları arttırarak birbirini takviye etmektedir. Bu sinerji örneğin, AB’nin hareketliliğe yönelik faaliyetlerinin Avrupa’da yeterliliklerin şeffaflaşması ve tanınmasına yönelik ihtiyaca olan etkilerinde görülebilmektedir. Bu etki ise, AB’nin Lizbon Stratejisi kapsamındaki daha geniş kapsamlı reform gündemini desteklemektedir.

12. Bakanlar, Bergen’de, Mayıs 2005 tarihinde Avrupa Yükseköğretim Alanının inşasına yönelik belirleyici kararlar almış ve Kalitede Güvence ile Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi’ni ele almışlardır. Kalitede güvence açısından, Bakanlar ENQA ve paydaşlarının önerdiği Avrupa Standartlarını benimsemiştir.

13. Kalitede güvence ve akreditasyon uygulamaları genellikle ulusal ya da bölgesel düzeyde gerçekleşmektedir. Ancak büyük ölçüde uluslararası nitelik taşıyan bazı alanlarda, uluslararası değerlendirmeler ve akreditasyonlar anlamlı olabilir. Bu nedenle Komisyon , Mühendislik ve Kimya alanlarında Avrupa Kalite Etiketinin oluşturulmasına yönelik olan sektörlerin önderliğinde yürütülen projelere destek vermektedir. Bu iki örneği, birkaç başka araştırma alanı izleyebilir.

14. Bergen’de ayrıca Komisyon’un, Avrupa Konseyi’nin Mart 2005 tarihli talebi üzerinde 2006 yılında kabul edilen “Yaşamboyu Öğrenmeye yönelik bir Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi”ne yönelik planları ile bağlantılı olan Yükseköğretime Yönelik Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (EQF) de kabul edilmiştir. Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi her seviyeye ECTS benzeri bir kredi aralığı tayin ederek; öğrenmenin temel becerilerden doktora kadar ne şekilde tarif edileceğine ilişkin herkesin anlayabileceği referans seviyeleri ortaya koymaktadır. Bundan sonraki birkaç yıl içerisinde genişleyen Avrupa’daki öğrenciler, kuruluşlar, ebeveynler ve işverenler, öğrenmenin sonuçları – bir mezunun, öğreniminin sonunda gerçekten ne yapabildiği- ve yetkinliklerden bahsedecektir. Bu da şüphesiz, geniş bir öğretim sistemleri yelpazesi içerisindeki hareketliliği ve tanınmayı kolaylaştıracak ve tamamladığımız eğitimleri, işverenler açısından daha anlaşılır hale getirecektir.

III. Bolonya Süreci ve KEİ Ülkelerinde Yükseköğretim Sistemlerindeki Reformlar

15. Bolonya Süreci, Bolonya İzleme Grubu (BFUG) tarafından idare edilen farklı ulusal sistemler arasında gönüllü işbirliğine yönelik bir süreçtir. Lizbon Tanıma Konvansiyonu haricinde, hukuki açıdan bağlayıcılığı olan hiçbir hüküm mevcut değildir ve işbirliği karşılıklı güvence dayanmaktadır. 12 KEİ Üye Devleti dahil olmak üzere katılan tüm ülkeler kendi mevzuatını, Bolonya Süreci'nin ilkelerine ve amaçlarına uygun hale getirmiş olup; yükseköğretim kurumları bunların, kendi ulusal raporları doğrultusunda uygulanmasını taahhüt etmektedir. KEİ bölgesindeki üç ülkenin (Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya) Avrupa Birliği'ne tam üye oldukları ve Bulgaristan ile Romanya'da da Bolonya Süreci kriterlerinin yerine getirilmesinin, bu ülkelerin Avrupa ailesine katılmalarında önemli bir rol oynadığı belirtilmelidir.

16. **Arnavutluk:** Yasalar ve yasal tedbirler ile, bazı pilot dallarda/eğitimlerde ilk eğitim döngüsünün organizasyonu "Bolonya Deklarasyonu" doğrultusunda sonuçlandırılmıştır. Buna paralel olarak, akademik yapılara yönelik standartlar derlenmiş, üniversite eğitim programlarının kredi temelinde düzenlenmesine başlanmış, kredilerin sınıf geçme raporu/transkriptlere yansımaları somutlaştırılmış, diploma eki de buna bağlı olarak ortaya çıkmış, öğrencileri yöneten mercinin seçimi gerçekleşmiş, pedagogların öğretim sahasına yeni kavramlar girmiş, yükseköğretimde kurumsal değerlendirme ve kalite güvence standartları oluşturulmuştur.

17. **Ermenistan:** Ermenistan Cumhuriyeti, Avrupa Konseyi'ne katılarak, tam üye bir devlet olmak için gereken tüm reformları uygulama yönündeki istekliliğini belirtmiştir. Ermenistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı, eğitim ve işbirliğinin barışçıl ve istikrarlı demokratik toplumların güçlendirilmesindeki önemli rolünün bilinciyle, eğitim alanında kapsamlı bir reform sürecini başlatmıştır.

18. Bolonya Süreci'nin ilkelerinin uygulanmasına yönelik hukuki şartlar, Eğitim Kanunu (1999), 2001-2005 dönemi için eğitim alanında gelişime yönelik Devlet programı Kanunu (2001 yılında kabul edilmiştir), Yükseköğretim Stratejisi (Hükümet tarafından 2002 yılında kabul edilmiştir), Yükseköğretim ve Lisansüstü Mesleki Eğitim Kanunu (2004 yılında kabul edilmiştir) ile ortaya konmuştur. Eğitim Kanunu, devlete ait bazı yükseköğretim kurumlarında uygulamaya konan çerçeve olan, iki-kademeli bir lisans eğitimi yapısına müsaade etmektedir. Yükseköğretim ve Lisansüstü Mesleki Eğitim Kanunu, yükseköğretimdeki reform açısından önemli bir aşamadır.

19. 2005 yılında kabul edilen Yükseköğretim ve Lisansüstü Mesleki Eğitim Kanunu, kalitenin tanımı, kalite şartı, kalitenin artırılması, öz-değerlendirme, akreditasyonun tanımı ve kredili sistemin tanımı gibi çağdaş bir kalite güvence modelinin inşasını amaçlayan yeni fikirleri uygulamaya koymaktadır. Bu model kurumsal özerklik ve akademik özgürlüklerin tanımlanmasında ilerlemeler sağlamış; 2006-2007 döneminde devlet talebinin plasmanından burs sistemine ve öğrenci kredilerine geçişin zorunlu kılınması öngörülmüş ve 2005-2006 döneminde yükseköğretimde ve lisansüstü eğitimde lisans, master ve araştırmacı/doktora dereceleri olmak üzere üç-kademeli derece yapısı yürürlüğe girmiştir. ECTS, 2007/2008 döneminde Ermenistan'ın tüm yükseköğretim kurumlarında faaliyete geçecektir.

20. **Azerbaycan:** Azerbaycan'daki yükseköğretim sistemi tüm insanlık için ortak olan ulusal ve uluslararası değerlere dayanmaktadır. 2005 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Bolonya Süreci'ne taraf olmasına ilişkin Deklarasyonu imzalamasının ardından, Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı bünyesinde konuyla ilgili bir çalışma grubu kurulmuştur. Bu çalışma grubu, bilimsel ve metodolojik rehberlik faaliyetleri ve ilgili tedbirlerin idaresi aracılığıyla Azerbaycan'ın Bolonya Süreci'ne katılımına ilişkin yöntemleri incelemekle görevlendirilmiştir. Çalışma grubu tarafından "2006-2010 döneminde, Bolonya Deklarasyonu hükümlerinin Azerbaycan'ın yükseköğretim sisteminde uygulamaya konmasına yönelik tedbirler Planı" hazırlanmış olup; bu Plan Eğitim Bakanı tarafından onaylanmıştır. Bu amaçla, yükseköğretim kuruluşlarının topyekün olarak iki kademeli bir akademik sürece geçişi, akademik süreçte kredili sistemin uygulanması, Avrupa modeli diploma ekinin düzenlenmesi, yükseköğretimde ve not sisteminde kalitenin artırılması, yükseköğretim kurumlarının akreditasyonu, diplomaların tanınması, öğrenci ve öğretmenlerin hareketliliği vb. konulara ilişkin tedbirler alınmıştır.

21. Yukarıdakiler ışığında ve kredili sistem kullanan yabancı ülkelerin edindiği olumlu tecrübeler dikkate alınarak, sistemi ulusal özellikler açısından değerlendiren çalışma grubu tarafından bir "Yüksek öğretim kurumlarındaki akademik sürecin, kredili sistem temelinde düzenlenmesine ilişkin yönetmelik modeli" hazırlanmıştır. Aynı zamanda Bolonya Deklarasyonu'nun imzalandığı tarihte Avrupa'da uygulamada olan ECTS Kredili Sistem de son derece kabul edilebilir bulunmuştur. Bu gerçek, Azerbaycan Cumhuriyeti'ndeki geniş bir bilimadamı-pedagojik eğitimci çevresinin dikkatine sunulmuş ve ayrıca öğrenciler ve ebeveynleriyle de tartışılmıştır. Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı bu tür bir sistemi deneme amaçlı olarak uygulamaya koyma kararı almıştır. Bu deneye katılma adına ilgili yükseköğretim kurumları ve meslekler belirlenmiştir. Deney, 30 mesleği kapsayan 10 adet eğitim kurumunda, içinde bulunduğumuz akademik yılın başında uygulamaya konmuştur.

22. Bakanlığa bağlı çalışma grubu, Avrupa standartlarına dayalı yeni bir Diploma Eki Modelinin hazırlanmasına çalışmaktadır. Tek bir Avrupa diploma eki modeli, sadece bir öğrencinin akademik performansının belgesel bir tasdiknamesi olmanın yanında, aynı zamanda Bolonya Süreci'ne taraf olan herhangi bir üye devlette bir Lisans ya da Master derecesine sahip olan bir kişinin haklarının eşitlenmesine yardımcı olması dolayısıyla, Bolonya Süreci'nin önemli bir aracını teşkil etmektedir. Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti yükseköğretim ve özel orta öğretim kurumlarının akreditasyonuna ilişkin mevzuatı kabul etmiş ve bu mevzuata dayanılarak, Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı tarafından akreditasyon prosedürüne yönelik kurallar ve kriterler belirlenmiştir.

23. **Bulgaristan:** 2003 yılında Berlin'de gerçekleştirilen Yükseköğretimden sorumlu Bakanlar Konferansı'ndan sonra Bulgaristan, Bolonya Süreci'nin temel hedeflerinin ulusal düzeyde hayata geçirilmesine yönelik çalışmalarını sürdürmüştür. Burada temel endişe, eğitim sisteminin yeni mücadele unsurlarına uyum sağlamasının yanı sıra sistem geliştirmenin sürdürülebilir, Avrupa Yükseköğretim Alanı hedeflerine uygun ve değerli ve rekabetçi bilgi ve beceri sağlayabilecek şekilde gerçekleştirilmesinin teminidir. Esasen yükseköğretime yönelik ulusal yeterlilikler çerçevesini düzenleyen başlıca hukuki belgeler, Yükseköğretim Kanunu (1995, son değişiklikler - SG 64/6 Haziran 2004) ile Yükseköğretim alanlarının ve mesleki alanların sınıflandırılmasına ilişkin Kanun'dur (SG 64/02.07.2002). 1995 yılında kabul edilen Yükseköğretim Kanunu'nda 2004 yılında yapılan değişiklikler, lisans dereceleri sistemini uygulamaya koymak suretiyle, Bulgaristan'daki yükseköğretim yapısına kayda değer değişiklikler getirmiştir. Söz konusu

kanunda yapılan ve yükseköğretim yeterliliklerinin yapısıyla ilgili değişiklikler, daha ziyade ileri eğitimden faydalanma eşitliğine yönelik olanakların artırılmasının yanısıra sistemin etkinliğinin ve iç hareketliliğin artırılmasına yöneliktir.

24. Kanun değiştirilirken atılan en önemli adım, hareketliliği destekleyen ve Avrupa içinde kabul görmeye yardımcı olan tedbirler sıfatıyla ECTS ve Diploma Ekinin resmen uygulamaya konması olmuştur. Yükseköğretim Kanunu'nun 2004 yılında kabul edilen metinleriyle, hem kredilerin birikimi ve transferine ilişkin sistem hem de Diploma Eki sistemi yasal olarak uygulamaya konmuştur. Bu doğrultuda, ikincil mevzuat güncel hale getirilerek, uygulamaya yönelik hukuki çerçeve sağlanmıştır.

25. Aynı zamanda, yükseköğretim kurumlarına bu faaliyetlerde yardımcı olmak amacıyla Diploma Eki farklı yollarla (ulusal düzeydeki ve üniversite düzeyindeki seminerler, bilgilendirme broşürleri, toplantılar vs. dahil) desteklenmiştir. Böylelikle, lisans derecesi mezunları 2005 yılından itibaren, AB'de yaygın olarak konuşulan dillerden birinde ve Bulgarca düzenlenen Diploma Ekinin otomatik olarak alacaktır. Söz konusu ikinci belge, yükseköğretim kurumlarında kredilerin biriktirilmesi ve transferine ilişkin sistemin uygulanmasına yönelik resmi emirdir. Bu hukuki ve yapısal adım, toplumun yüksek öğretim alanındaki kalitenin artmasındaki çıkarlarının korunması gerektiğine yönelik bilincin arttığını göstermektedir. Yaşamboyu öğrenme kavramının uygulamaya konması için gereken ortamın oluşturulmasına yönelik bir adım ise 2004 yılında kabul edilen ve 2005-2010 döneminde Sürekli Eğitime ilişkin Ulusal Strateji'nin tasarlanması olmuştur. Bu belgenin amacı, sürekli eğitimin yaşamboyu öğrenme çerçevesinde geliştirilmesine yönelik ulusal önceliklerin belirlenmesinin yanısıra bunun gerçekleştirilmesinden sorumlu kuruluşların saptanmasıdır.

26. **Gürcistan:** Hukuk reformuna yönelik ilk gerçek adımlar, Haziran 2001 tarihinde, Gürcistan Parlamentosu'nun Gürcistan'daki yükseköğretimin ana istikametinin belirlenmesini amaçlayan bir projeyi başlatması olmuştur. Gürcistan'dan ve Avrupa'dan uzmanların yer aldığı bir görev gücü oluşturulmuştur. Sonuç olarak Gürcistan'daki yükseköğretim sistemi ile ilgili on bir adet durum değerlendirmesi belgesi hazırlanmıştır. Bu belgeler akreditasyon, tasdikname, yetki belgeleri, kalitede güvence, öğrenci kabulü, akademik personel, finansman, değerlendirme, yönetim, özel yüksek öğrenim ve işgücü piyasası gibi konuları kapsamıştır. Metinlerin hazırlanması çalışmalarında öğrencilerin yanısıra yerel ve uluslararası 20'den fazla üniversite ve kuruluş görev almıştır.

27. 2004 yılında kabul edilen Yükseköğretim Kanunu, Gürcistan'ın Bolonya Süreci'ne entegrasyonu için bir itici güç teşkil etmektedir. Buna göre; Kanun tüm yükseköğretim kurumlarının üç aşamalı bir derece sistemine (lisans, master ve doktora) geçmesini öngörmektedir. Gürcistan'da ki tüm yükseköğretim kurumlarının 1992 yılından beri resmen özerk ilan edilmiş olmasına karşın, bu Kanun kurumsal özerkliğin esasını yeniden tanımlamakta ve bunu Prag Bildirisi'nde belirlenen tanıma daha fazla yakınlıktır. Söz konusu Kanun ayrıca modüler programların; diploma eki ve ECTS gibi tanıma araçlarıyla şeffaflık ve üstün zekalıların yönetimi ilkelerine dayalı Birleşik Ulusal Giriş Sınavlarının; kalitede güvence, değerlendirme ve akreditasyon sisteminin uygulamaya konmasını öngörmektedir. Bunun yanında, bu Kanun finansman sisteminin değiştirilmesini, öğrencilerin kendilerini yönetmelerinin ve karar alma sürecine katılmalarının desteklenmesinin yanısıra yaşam boyu öğrenme, uluslararasılaşma, erişilebilirlik ve araştırma ile eğitim arasında sinerji vb. öngörmektedir.

28. Avrupa standartlarına uygun sağlıklı ve sonuç veren bir yükseköğretim sisteminin kurulması, Gürcistan'ın en önemli önceliği haline gelmiştir. Bu hedefin, mevcut kaynaklarla ve kademeli gelişimi doğrultusunda, oldukça kısa bir sürede gerçekleştirilmesi sürdürülebilir kalkınma, sosyal kaynaşma, ekonomik büyüme ve uluslararası işbirliğinin önemli bir ön koşuludur.

29. **Yunanistan:** Yunanistan, Avrupa Birliği'nin bir üyesi olarak, 1999 yılında Bolonya'da, Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın oluşturulması amacıyla başlatılan çalışmalara güçlü katkılar sağlamıştır. Günümüzde, Yunanistan diğer 45 ülke ile birlikte, 2010 yılına kadar bir Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın kurulması çalışmalarına aktif katılım sağlamaktadır.

30. Yunanistan, Bolonya İzleme Grubu'nun bir üyesidir ve 2005-2006 döneminde Bolonya Süreci'ni koordine eden Kurulun üyelerinden biri olmuştur. Yunanistan ayrıca Sürecin uygulanmasını izleyen Envanter Grubu'nda ve Sürecin uluslararasılaştırılmasıyla ilgilenen Dış Boyut Grubu'nda yer almaktadır. Ayrıca, Yunanistan Karadeniz Ekonomik İşbirliği bünyesindeki Eğitim Grubu'nun da Koordinatör Ülkesi'dir. Bu çerçevede Yunanistan 24-26 Haziran 2006 tarihlerinde "Avrupa Yükseköğretim Alanının Haritada Yer Alması: Cazip Hale Getirmek İçin Stratejilerin Geliştirilmesi" konulu bir Seminer ile 11 Eylül 2006 tarihinde Atina'da Ulusal Yeterlilik Çerçevesinin oluşturulmasına ilişkin bölgesel bir Seminer düzenlemiştir. Bunun yanında Yunanistan Avrupa Birliği'nin, bilgiye dayalı ekonominin geliştirilmesi ve sosyal refah ve kaynaşmanın sağlanmasını amaçlayan Lizbon Stratejisi'nde de aktif rol oynamaktadır. Bu kapsamda Yunanistan, eğitim sistemini bütünüyle modernize etmektedir.

31. 2083/1992 sayılı Kanunda reform yapan ve lisansüstü eğitim alanında devletler arası işbirliğine ilişkin özel bir Program oluşturan 3255 sayı ve 22.7.04 tarihli Kanunla, ortak lisansüstü eğitimler alanında bir hukuk reformu gerçekleştirilmiştir. Ulusal bir yükseköğretim kalite değerlendirme sisteminin kurulmasına öncelik verilmiştir. Aynı şekilde, bir tarafta tüm üniversitelerde ve teknoloji eğitimi kuruluşlarında yaşamboyu öğrenme enstitülerinin kurulmasına ilişkin, diğer tarafta ise yabancı akademik ünvanların tanınmasına ilişkin yeni düzenleme ve işleyişe ilişkin mevzuat reformu sürmektedir. Eğitim Bakanlığı'nın denetimi altında, yükseköğretim enstitülerinin ve paydaşların Bolonya hedeflerinin uygulanması sürecindeki hazırlıklara aktif katılımı, olumlu sonuçların elde edilmesini sağlamıştır.

32. **Moldova:** 21 Temmuz 1995 tarihli Eğitim Kanunu, daha sonra yapılan değişikliklerle birlikte, Moldova Cumhuriyeti'nde yükseköğretim sisteminin düzenlenmesine ilişkin hukuki çerçeveyi ortaya koymaktadır. Bolonya Süreci'nin hedeflerinin tutturulması amacıyla Eğitim Bakanlığı tarafından Eğitim Kanunu'nda bazı değişiklikler tasarlanmış ve bu değişiklikler, 5.05.2005 tarihinde Parlamento tarafından onaylanmıştır.

33. Sözü edilen değişiklikler yükseköğretim sisteminin temel olarak iki ana döngüye dayanmasını öngörmüştür: *Birinci döngü* 3-4 yıl sürmektedir. Birinci döngüyü tamamlayarak mezun olanlara Lisans Diploması (Bakalorya dengi) verilmekte ve İnci eğitim seviyesinin yanısıra işgücü piyasasına erişim hakkı sağlamaktadır. *İkinci döngü* 1-2 yıl sürmektedir. İkinci seviyenin tamamlanmasından sonra Master Diploması ve doktora eğitimi yapmak için izin verilmektedir. İki döngüye dayalı sistem 2005-2006 öğretim döneminde uygulanmaya başlamıştır.

34. Ulusal düzeyde uygulanacak diğer değişiklik ise, (ECTS'ye denk) bir kredi devri sistemidir. Moldova'daki yükseköğretim alanında daha önceden ulusal bir kredili sistem mevcut değildi, bu nedenle ECTS'nin uygulamaya konması bir ön reform gerektirmemektedir. 2000 yılından bu yana, sekiz pilot yükseköğretim kurumunda ECTS türü bir kredili sistem halihazırda uygulanmaktadır. ECTS'nin ulusal düzeyde uygulanması, 1.09.2005 tarihinde başlamıştır.

35. **Romanya:** Romanya, yükseköğretim sistemini bütünüyle yeniden düzenleyerek, Avrupa Yüksek Öğretim Alanı'na doğru önemli adımlar atmıştır. Kasım 2003 tarihinde gerçekleşen ve yeni yapı konusunda uzlaşmaya varılan Ulusal Rektörler Konseyi bünyesindeki görüşmelerin ardından, yeni bir yükseköğretim yapısı benimsenmiştir. 5 Kasım 2003 tarihinde yayınlanan Ulusal Yükseköğretim Konferansı Deklarasyonu tüm akademik çevre temsilcilerinin (Üniversiteler, Ulusal Rektörler Konseyi ve Eğitim ve Araştırma Bakanlığı) Bolonya Deklarasyonu'nda ve 2001 yılında Prag'da ve 2003 yılında Berlin'de gerçekleştirilen bakanlar toplantısında belirtilen hedeflerin sürdürülmesi yönündeki kararlılık ve taahhütlerini ifade etmektedir.

36. 288/2004 sayılı Kanun, üniversite eğitiminin üç döngü halinde (Lisans, Master ve Doktora) yeniden düzenlenmesini öngörmektedir. 2005-2006 akademik yılından başlayarak, Romanya'da yükseköğretimin yapısı şu şekilde olacaktır: Birinci döngü (180-240 ECTS) – Lisans derecesi; İkinci döngü (90-120 ECTS, istisnai olarak 60 ECTS) – Master derecesi; Üçüncü döngü (3 yıl ve özel durumlarda 4 ya da 5 yıl) - Doktora derecesi. Doktor ünvanını almak isteyen tüm adayların, master programlarından mezun olmaları zorunludur. Avrupa Kredi Transfer Sistemi'nin (ECTS) uygulanması tüm üniversitelere zorunlu kılınmış ve 2005/2006 akademik yılından itibaren bu uygulama yaygın şekilde kullanılan bir yabancı dil, içeriği Avrupa kurallarına uygun olan Diploma Eki dahil olmak üzere, ücretsiz ve zorunlu olarak sunulacaktır. 288/2004 sayılı Kanun hükümleri, Kanuna göre akredite olan ya da geçici izinli, resmi ya da özel yükseköğretimde uygulanacaktır. Avrupa Birliği'nin sektörel yönergeleri ile düzenlenen meslekleri kazandıran eğitimler bu kanuna tabi değildir.

37. 75/2005 sayılı Hükümet Kararı, eğitim alanındaki kalite güvencesine ilişkin 87/2006 sayılı Kanun tarafından benimsenmiştir. İki yapı oluşturulmuştur: Üniversite Öncesi için Ulusal Kalite Güvence Ajansı (Eğitim Bakanlığına bağlı ve kamu yararına yönelik bir kamu kuruluşu olarak) ve Yükseköğretim için Ulusal Kalite Güvence Ajansı (kamu yararına yönelik özerk bir kamu kuruluşu olarak).

38. **Rusya:** Rusya'nın Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın kurulmasına yönelik Avrupa devletleri ittifakına katılımına ilişkin Karar Berlin Konferansı katılımcıları tarafından imzalanan Ortak Bildiri'ye yansımıştır. Birbirine bağlı geniş bir tedbirler yelpazesini öngören Bolonya Süreci'ne katılım, Avrupa'daki eğitime erişim olanaklarının artmasına, eğitim kalitesinin artırılmasına ve karlılaştırılabilir yükseköğretim döngüleri sisteminin kurulması, kredili eğitim sisteminin kullanılması ve Avrupa tipi Diploma Eklerinin verilmesi yoluyla öğrencilerin ve öğretmenlerin hareketliliğinin artırılmasına olanak sağlamaktadır.

39. Rusya'nın, Bolonya Deklarasyonu'na taraf olunarak üstlenilen sorumluluklar doğrultusunda, aralarında iki seviyeli bir derece yapısına geçişin, eğitim sonuçlarının tanınmasını sağlamak üzere ECTS'nin uygulamaya konmasının, eğitim kuruluşlarında ve eğitim müfredatında kalitenin

güvence altına alınmasının ve eğitim kalitesinin içeriden değerlendirildiği bir sistemin temininin de yer aldığı bir dizi tedbiri 2010 yılına kadar tamamlaması gerekmektedir.

40. Sözkonusu tedbirler, 29 Aralık 2001 tarihli ve 1756-r sayılı Rusya Federasyonu Hükümeti Emri ile onaylanan 2010 yılına kadar Rusya'daki eğitimin çağdaştırılması kavramının uygulanması amacıyla alınmaktadır. Bu çalışma Rusya Federasyonu'ndaki yükseköğretim sistemine yönelik yeni eğitim standartlarının, eğitim sisteminin 2010 yılına kadar geliştirilmesinde öncelikli görevlerin gerçekleştirilmesine yönelik tedbirler ile Bolonya Deklarasyonu hükümlerinin, 2005-2010 döneminde Rusya Federasyonu'ndaki yükseköğretim sisteminde uygulamaya konmasına yönelik Eylem Planında bütünüyle uygun şekilde tasarlanması amacıyla yürütülmektedir. Aynı zamanda, Rusya Federasyonu Hükümeti'nin «2006-2010 döneminde Rusya'daki eğitimin geliştirilmesine yönelik amaç odaklı Federal program»a ilişkin 23.12.2005 tarih ve 803 sayılı Karar ile onaylanan, 2006-2010 döneminde eğitimin geliştirilmesine yönelik federal amaç odaklı programın uygulamaya konması amacıyla adımlar atılmıştır.

41. Rusya Federasyonu Hükümeti, 9 Mart 2007 tarihinde, yükseköğretimde iki aşamalı bir sistemi öngören Yükseköğretim Kanunu Taslakı'nı kabul etmiştir. Taslak Kanun, Rusya'da ki yükseköğretim sisteminin değişimini birinci seviyede diploma ikinci seviyede de yüksek lisans olarak öngörmektedir.

42. **Sırbistan:** Ulusal önceliklerden biri olarak kabul edilen Bolonya Süreci Sırbistan'da, bu sürecin gerçekleştirilmesi için gerekli yasaların konulması ve yeterli kurumların oluşturulmasıyla yürütülmektedir. Sırbistan Cumhuriyeti Lizbon Konvansiyonu'nu 2001 yılında imzalamış ve 2003 yılı Eylülünde onaylamıştır. Onaylama enstrümanı 2004 yılında sunulmuştur. Bolonya Deklarasyonu'nun, onun vasıtasıyla tam uygulamaya konulduğu Yükseköğretim Yasası, 10 Eylül 2005 tarihinde yürürlüğe girmiş ve şu anda ilgili tüm yönetmelikler yürürlüğe konmuş durumdadır. Sırbistan Cumhuriyeti yukarıda bahsedilmiş olunan bu yasaların uygulanmalarını temin etmek üzere aşağıda belirtilen kurumları oluşturmuştur: Sırbistan Üniversiteleri Konferansı, Kolej Müdürleri Konferansı, ve yürütme makamlarından tamamen bağımsız olan Yükseköğretim Ulusal Konseyi ve Akreditasyon ve Kalite Güvence Komisyonu. Ulusal Konsey diğer ülkelerin yükseköğretim belgelerinin tasdiki amacıyla, kendi yetkileri içinde, Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti bünyesinde bakanlıklar arası bir kurul oluşturacaktır. Bu kurula diğer ülkelerin yükseköğretim belgelerini tasdik etme yetkisi verilecektir.

43. Bolonya Süreci'nin Sırbistan'daki uygulaması, Yükseköğretim Yasası Uygulama İzleme Komisyonu'nun denetiminde Doktora (PhD) evresine kadar erişmiştir (öğretim evreleri programlarının tümü, tek kredi sistemi olarak Avrupa Kredi Transfer Sistemi'ni -ECTS European Credit Transfer System- kullanmaktadır.) Eğitim ve Spor Bakanı, Ulusal Yeterlik Çerçevesi oluşturmakla ve Avrupa Yükseköğretim Alanı (EHEA - European Higher Education Area) Yeterlikleri için Birleştirme Çerçevesi ile ulusal yeterlikler çerçevesi düzenlemekle görevlendirilen bir komisyon kurmuştur. Harici Kalitede Güvence Sistemi bağımsız olan bir yükseköğretim kurumudur. Yükseköğretim Yasası, Akreditasyon ve Kalitede Güvence Komisyonu'nun yükseköğretimde kalite güvencesi için uluslararası organizasyonların ve kurumların hizmetlerini isteyebilmesine olanak vermektedir. Bergen'de benimsenmiş olan ve sürece katılanların tümünün akreditasyon ve iş görme usulleri için ayrıntılı yöntemleri belirleyen Kalite Güvencesi için Standartlar ve Anahatlar Belgesi, 20 Ekim 2006 tarihinde onaylanmıştır.

Akreditasyon Komisyonu Yükseköğretimde Kalitede Güvence Kurumları Uluslararası Ağı (INQAAHE - International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education) üyeliği için başvurmuş ve 11 Aralık 2006 tarihinde tam üye olarak kabul edilmiştir. Öğrencilerin temsil edilmeleri, öğrenci meclislerince seçilen ve Yükseköğretim Ulusal Konseyi çalışmalarına katılan öğrenci temsilcileri aracılığıyla sağlanmaktadır. Sırbistan ayrıca kaliteli yükseköğretime erişimi yaymak üzere Engelli Öğrenciler Derneği ile işbirliği içinde "2005-2015 Roma On Yılı", "Roma Öğrencileri ve diğer öğrenciler için Romaloloji Okulu" gibi, ve "Genç Yetenekler Fonu" kanalıyla üstün yetenekli öğrencilere yardım sağlamak gibi çeşitli projeler organize etmiştir.

44. **Türkiye:** 2006 yılındaki Yükseköğretim Kurulu Kararıyla, Lizbon Tanıma Konvansiyonu'nun öngördüğü yeterlilik değerlendirmeleriyle ilgili beş temel ilke benimsenmiştir. Bu ilkeler yabancı yüksek öğretim diplomalarının Türkiye'deki başvuruları ve değerlendirilmesi esnasında tanıma prosedüründe uygulanacaktır. Söz konusu ilkelerin uygulanmasının sağlanması amacıyla "Yabancı Yükseköğretim Yeterlilikleri Yönetmeliği"nde ilgili değişikliklerin yapılması öngörülmektedir.

45. 2005 yılında "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalitenin Arttırılmasına İlişkin Yönetmelik" Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Bu yönetmelik uyarınca, Yükseköğretimde akademik değerlendirme ve kalitenin arttırılmasına yönelik bağımsız bir Komisyon kurulmuştur. "Türkiye'deki Yükseköğretim Kurumlarında Öğrenci Konseyleri ve Ulusal Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyine İlişkin Yönetmelik" 2005 yılında Yükseköğretim Kurulu tarafından kanun ile düzenlenmiştir. Bu yönetmelik uyarınca ulusal düzeyde bir öğrenci konseyi kurulmuştur.

46. Yükseköğretim Kurulu'nun Mart 2005 tarihli Kararıyla, 2005-6 akademik yılının sonundan itibaren tüm yükseköğretim kurumlarında Diploma Eki ve ECTS zorunlu hale getirilmiştir. Yükseköğretim kurumları öğrencilere, talep halinde, mezun oldukları zaman kendi diplomaları ile birlikte ECTS kredilerini kapsayan Diploma Eki düzenlemektedir. "Yabancı Yükseköğretim Kurumları ile birlikte Ortak ve Çift Ana Dal Programların Oluşturulmasına İlişkin Yönetmelik" Aralık 2006 tarihinde Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Söz konusu Yönetmelik Türkiye'de ortak ya da çift ana dal uluslararası yüksek öğretim programlarının oluşturulmasını ve gerçekleştirilmesini teşvik etmektedir. Mesleki Yeterlilik İdaresinin kurulmasına ilişkin 5544 sayılı ve 2006 tarihli Kanun yürürlüğe konmuştur. Bu yeni yapı, resmi ve gayriresmi eğitim ve yükseköğretim seviyesinin altındaki eğitimler aracılığıyla elde edilen mesleki yeterliliklere ilişkin standartların idaresinden sorumludur.

47. **Ukrayna:** Ukrayna'da yükseköğretim dahil olmak üzere, eğitim sektörü, Ukrayna toplumunun ve devletin gelişimi sürecinde stratejik öneme sahip ve öncelikli bir alan olarak kabul edilmektedir. Ukrayna'da, Bolonya Süreci'nin hayata geçirilmesi bağlamında yükseköğretim sistemi kapsamında Bergen'den bu yana önemli adımlar atılmış ve 2010 yılına kadar uygulamaya konacak bir Eylem Planı hazırlanmıştır. Ukrayna Hükümeti'nin talimatıyla Eğitim ve Bilim Bakanlığı bünyesinde, Bolonya Süreci hükümlerinin uygulanması konusunda kuruluşlar arası bir çalışma grubu kurulmuştur.

48. 2006 yılında, Ukrayna'nın önde gelen üniversitelerinden gelen uzmanlardan oluşan Ulusal Bolonya Destekleyicileri Ekibi kurulmuştur. Bunlar, Avrupa Eğitim Alanı çerçevesinde yükseköğretim alanında gündemdeki sorunlara ilişkin araştırma ve eğitim programlarına

katılmakta ve bu doğrultuda Ukrayna’da yükseköğretimde kalitede güvence, üç döngülü eğitim sistemi ve Avrupa Eğitim Alanı kapsamındaki yeterlilik sistemi olmak üzere temel alanda akademik eğitimi desteklemektedir. Eğitim ve Bilim Bakanlığı bünyesinde kurulan Ukrayna Öğrencileri Konseyi, Avrupa’daki Ulusal Öğrenciler Birliği (ESIB) üyeliğine aday olmuştur. 2006/2007 akademik yılında III. ve IV. Seviye akreditasyona sahip tüm yükseköğretim kurumlarında Avrupa Kredi Transferi ve Birikimi Sistemi (ECTS) uygulanmaya başlanmıştır. Avrupa modelinde bir diploma ekinin uygulamaya konması amacıyla ilgili yenilikçi normatif belgeler paketi hazırlanmış, tavsiyeler oluşturulmuş ve kurumsal tedbirler alınmıştır.

49. Ukrayna, halihazırda eğitim sertifikalarının, akademik derecelerin ve akademik ünvanların karşılıklı tanınmasına ilişkin 22 adet uluslararası ve hükümetler arası anlaşma imzalamış bulunmaktadır. 32 adet benzer anlaşma taslağı ise incelenmektedir. AT/Avrupa Konseyi/UNESCO formatına uygun diploma ekinin uygulamaya konması amacıyla tavsiye kararları oluşturulmuş ve kurumsal tedbirler alınmıştır. Her öğrenci 2007/2008 akademik yılında hakim bir Avrupa dilinde düzenlenmiş bu eki otomatik ve ücretsiz olarak almaktadır.

50. Ukrayna Eğitim ve Bilim Bakanlığı bünyesinde Ukrayna’da yükseköğretim sistemi alanında Bolonya Süreci’nin izlenmesi konulu bir Hükümet Çalışma Grubu (Ukrayna Eğitim ve Bilim Bakanlığı’nın 93 sayılı ve 24.05.2006 tarihli Emri) ile Ukrayna Bakanlar Kurulunun talimatıyla (Ukrayna Eğitim ve Bilim Bakanlığı’nın 164 sayılı e 07.03.2006 tarihli Emri) Bolonya Süreci’nin hayata geçirilmesine yönelik kuruluşlar arası bir Çalışma Grubu kurulmuştur. 2006/2007 akademik yılında III. ve IV. akreditasyon seviyelerindeki tüm eğitim kurumlarına kayıtlı olan öğrenciler, Bolonya ilkelerini tamamıyla uygulayan iki döngülü eğitim sistemine dahil olmuştur.

51. Ukrayna’da “Avrupa Bölgesi’nde Yükseköğretime ilişkin Yeterliliklerin Tanınmasına ilişkin Konvansiyon’un Onanması” Kanunu’nun kabulüyle birlikte, 1999 yılında Lizbon Konvansiyonu yürürlüğe girmiştir. Ukrayna’da yükseköğretim alanında, Avrupa Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Birliği (ENQA) zorunluluklarına uygun bir kalite güvence sisteminin kurulması için kavramsal temellerin belirlenmesine dayanan ve yükseköğretim kalitesinin artırılmasına ilişkin Ulusal Plan hazırlanmıştır. Söz konusu planda şu standartların oluşturulması/belirlenmesi öngörülmektedir: yükseköğretim kurumlarında kurum içi kalitede güvence; yükseköğretim kurumlarında kurum dışı (devlet ve kamuoyu) kalitede güvence; dış kalite denetimi kurum ve kuruluşlarındaki faaliyetlerde kalite güvencesi. “Yükseköğretim” kanunundaki değişiklikler uygulamaya konarak bir öğrencinin yükseköğretimden eşit şekilde faydalanması, kişisel yol haritasını ve eğitim teknolojisini belirlemesinin yanısıra modüle dayanan eğitim programlarının oluşturulması kolaylaştırılmıştır. Ayrıca Yükseköğretim Kanunu’nda ilk iki döngü olan lisans ve master derecelerinin tanınması ve bu derecelerde ortak bir eğitim programının oluşturulmasına ilişkin değişiklikler de yapılmıştır. Üçüncü döngüde ortak programların oluşturulması ve ortak derecelerin tanınmasına yönelik hukuki temel hazırlanmış ve bu temelin üzerinde anlaşılmış olup; sözkonusu temel henüz uygulamaya konmamıştır.

IV. Sonuç

52. Bolonya reformları gereklidir ve bu reformlar önümüzdeki yıllarda Avrupa Komisyonu’nun tam desteğini alacaktır. Komisyon’a göre; Avrupa, devlet ile üniversite arasındaki özerklik, sorumluluk ve öz-yönetişimin; hükümetin stratejik rehberliği ve (kamu ve özel sektör

finansmanının bir karışımı olması gereken) istikrarlı ve orta vadeli finansman çerçevesini birbiriyle dengeleyen yeni bir tür işbirliğine ihtiyaç duymaktadır. Aynı zamanda, tüm öğrencilerin eğitime eşit şekilde erişebilmesinin sağlanması gerekmektedir. Yükseköğretime yeterli yatırımın yapılması ve bu alandaki sağlıklı yönetim, Avrupa'daki her bölgenin ve ülkenin ve Avrupa'nın dünyadaki geleceğini belirleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır.